

Ujawnienie aktualnego sposobu reprezentacji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością a odpowiedzialność za naruszenie zobowiązania

JEL Classification: K 29

Słowa kluczowe: Krajowy Rejestr Sądowy, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, reprezentacja, odpowiedzialność

Keywords: National Court Register, limited liability company, representation, liability

Abstrakt: Udział osób prawnych w obrocie stwarza konieczność weryfikacji reprezentujących je osób dokonujących czynności w ich imieniu. Informacje o tych osobach — w tym o zasadach reprezentacji i osobach do tego uprawnionych — są powszechnie dostępne dzięki ich ujawnieniu w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Może się jednak zdarzyć, że z jakichś powodów wpis rejestrowy nie będzie odpowiadał rzeczywistemu stanowi prawnemu. Celem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie, czy podmioty trzecie, przystępujące do czynności prawnych, których drugą stroną jest podmiot rejestrowy, są obowiązane uznawać za prawowitych przedstawicieli osoby występujące w imieniu spółki, nie mogąc wykazać tego przy pomocy wpisu rejestrowego. W aktualnym stanie prawnym otwarty zostaje problem, czy i w jaki sposób osoba prawna może wykazać prawidłowość swojej reprezentacji, gdy skład odpowiednich organów nie pokrywa się ze składem ujawnionym w KRS. Konsekwencją tego problemu jest kwestia oceny odpowiedzialności za nieprawidłowe wykonanie zobowiązania, jeżeli w wyniku wspomnianej rozbieżności dojdzie do naruszenia zobowiązania (na przykład w wyniku niezawarcia w ustalonym terminie umowy przedwstępnej). Autor stara się dostrzec te problemy i rozstrzygnąć powstałe kontrowersje, odwołując się do własnych poglądów i przymysłów oraz poglądów doktryny i orzecznictwa. Przedstawione w artykule stanowisko jest wynikiem analizy obowiązujących przepisów prawa, w tym w szczególności ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, oraz powstałego na jej podstawie orzecznictwa i doktryny.

Disclosure of the current method of representation of a limited liability company and liability for breach of the undertaking

Abstract: The existence and participation of legal persons in the market makes it necessary to verify the persons representing them to perform actions on their behalf. Information about artificial persons — including the rules of representation and persons entitled to represent them — is available due to their disclosure in the National Court Register. However, it may happen that for whatever reason the register's information may not correspond to the actual legal status. The provisions of the National Court Register Act provide for the possibility of such a situation, but the normative regulation does not settle all controversies in a satisfactory manner. The article tries to answer the question how the legal person can demonstrate the rightfulness of its representation when the composition of the relevant bodies does not coincide with the composition disclosed in the National Court Register. In the current legal situation, the problem is opened whether and how the legal person can demonstrate the correctness of the representation when the composition of the relevant bodies does not coincide with the composition disclosed in the National Court Register. The consequence of this problem is the issue of the assessment of liability for improper performance of the undertaking, if as a result of the said discrepancy, the obligation will be breached (e.g. as a result of the failure to conclude a preliminary contract within the prescribed period). The author tries to solve these problems and settle the controversies arising, referring to the views of his own thoughts and views of doctrine and jurisprudence. The position presented in the article is the result of an analysis of the applicable legal provisions, especially the National Court Register Act, and the jurisprudence and doctrine resulting from it.

1. Wprowadzenie

Powszechny w obrocie gospodarczym udział podmiotów innych niż osoby fizyczne powoduje pojawienie się nowych pytań, na które praktyka i doktryna muszą znaleźć odpowiedź. Zgodnie z art. 12 Kodeksu spółek handlowych¹ spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (dalej: sp. z o.o. lub spółka z o.o.) przysługuje osobowość prawna. Osoba prawna nie ma sfery psychicznej i z przyczyn naturalnych nie może reprezentować się sama. Aby umożliwić jej funkcjonowanie w obrocie, polski ustawodawca posłużył się tzw. teorią organów², zgodnie z którą za oświadczenia osoby prawnej uznaje się oświadczenia osoby wchodzącej w skład jej upoważnionego organu. Sposób działania organów reguluje — zgodnie z art. 38 Kodeksu cywilnego³ — ustawa i oparty na niej statut, którym w przypadku spółki z o.o. jest umowa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością⁴.

W spółce z o.o. organem powołanym do prowadzenia jej spraw oraz reprezentowania jest zarząd (art. 201 § 1 k.s.h.). To właśnie poprzez niego spółka z o.o.

¹ Ustawa z dnia 15 września 2000 roku Kodeks spółek handlowych, tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 1577 z późn. zm., dalej: k.s.h.

² I. Weiss, A. Szumański, [w:] W. Pyzioł, A. Szumański, I. Weiss, *Prawo spółek*, Warszawa 2016, s. 446.

³ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny, tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 z późn. zm., dalej: k.c.

⁴ Wyrok SN z dnia 13 kwietnia 2012 roku, sygn. I CSK 451/11, LEX nr 1168535.

realizuje swoją zdolność do czynności prawnych⁵. Zgodnie z art. 205 § 1 k.s.h. — jeżeli zarząd jest wieloosobowy, sposób reprezentowania określa umowa spółki. W braku takich postanowień oświadczenia woli w imieniu spółki składa dwóch członków zarządu albo jeden członek zarządu łącznie z prokurentem. Gdy zarząd jest jednoosobowy, jego członek ma prawo do samodzielnego reprezentowania spółki⁶, czego nie trzeba nawet dodatkowo regulować w umowie⁷.

W praktyce obrotu oznacza to, że dla skutecznego dokonania przez spółkę z o.o. czynności prawnej (w tym zawarcia umowy) konieczne jest zawsze ustalenie sposobu jej reprezentacji, a następnie ustalenie tożsamości osób wchodzących w skład zarządu⁸. Tworzy to pewne zagrożenia bezpieczeństwa obrotu prawnego, a obowiązujące regulacje pozostawiają pole dla wątpliwości praktycznych.

2. Charakter i znaczenie wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego

Powoływanie i odwoływanie członków organów osób prawnych jest regulowane w ramach prawa korporacyjnego i realizuje się w sferze wewnętrznej działalności spółki. W związku z tym potencjalny kontrahent mógłby mieć problem z ustaleniem, kto w istocie pełni funkcję organu spółki. Ograniczeniu związane z tym ryzyka służy obowiązek ujawniania w Krajowym Rejestrze Sądowym⁹, a dokładniej w stanowiącym jego część rejestrze przedsiębiorców¹⁰, informacji o osobach wchodzących w skład organu reprezentacji i prokurentach spółki. Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o KRS rejestr jest jawny dla wszystkich. Zasada ta służy urealnieniu ustawowych domniemań i założeń wyrażonych w dalszych przepisach ustawy o KRS.

Zgodnie z art. 201 § 4 k.s.h. członek zarządu spółki z o.o. jest powoływany i odwoływany uchwałą wspólników, chyba że umowa stanowi inaczej. Orzecznictwo wskazuje, że wpis do KRS ma charakter deklaratoryjny i nie jest przesłanką skuteczności powołania i odwołania członka zarządu¹¹. Nie oznacza to, że treść wpisu nie ma wpływu na ważność i skuteczność czynności dokonywanych przez spółkę. Ustawa o KRS przewiduje bowiem specjalne rozwiązania, których celem jest ochrona osób, które działając w dobrej wierze, dokonały czynności prawnych z udziałem lub wobec osób ujawnionych jako uprawnione do reprezentowania

⁵ A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych*, t. 1. *Komentarz do art. 1–300*, Warszawa 2017, s. 906.

⁶ Postanowienie SN z dnia 24 lipca 2013 roku, sygn. III CNP 1/13, LEX nr 1396285.

⁷ Wyrok SN z dnia 15 grudnia 2016 roku, sygn. II CSK 163/16, LEX nr 2203506.

⁸ Pomijam tu problem reprezentacji spółki przez prokurenta.

⁹ U. Ernst, A. Rachwał, F. Zoll, *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 2013, s. 233; por. art. 1 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 roku o Krajowym Rejestrze Sądowym, tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 700 z późn. zm., dalej: ustawa o KRS.

¹⁰ Por. art. 1 ust. 2 pkt 1 ustawy o KRS.

¹¹ Wyrok NSA z dnia 6 maja 2016 roku, II FSK 1358/14, LEX nr 2082846.

podmiotu rejestrowego¹². Jest to spójne z zasadą jawności KRS i stanowi wyraz uznania, że konieczność ochrony podmiotów działających w dobrej wierze zasługuje na wyższą ochronę niż indywidualny interes jednej ze stron¹³. Ze względu na omawiany problem najistotniejsze są przepisy art. 14 i 17 ustawy o KRS, aczkolwiek pełna wykładnia tych przepisów, uwzględniająca aksjologię analizowanej ustawy, wymaga także lektury art. 15 i 16.

Artykuł 14 ustawy o KRS wprowadza zakaz powoływania się przez podmiot na zatajone (tzn. nieujawnione w KRS) dane¹⁴. Zgodnie z tym przepisem podmiot obowiązany do złożenia wniosku o wpis do rejestru nie może powoływać się wobec osób trzecich działających w dobrej wierze na dane, które nie zostały wpisane do rejestru lub je wykreślono. Nie ma przy tym znaczenia, czy brak wpisu lub ich wykreślenie jest wynikiem zdarzeń zależnych od zobowiązanego, czy też nie¹⁵. Mimo rozbieżności między treścią wpisu a rzeczywistym stanem prawnym, podmiot, którego dotyczy wpis, może podnosić tę okoliczność przeciw osobie trzeciej, jednak pod warunkiem wykazania, że działała ona w złej wierze. Wynika to *expressis verbis* z art. 14 ustawy o KRS, który przewiduje ochronę wyłącznie podmiotów działających w dobrej wierze. Musi on jednak wykazać te okoliczności, ponieważ zastosowanie znajduje art. 7 k.c., przewidujący domniemanie dobrej wiary.

Artykuł 17 ust. 1 ustawy o KRS konstytuuje domniemanie prawdziwości wpisów w KRS oraz wprowadza regułę, że podmiot rejestrowy nie może zasłaniać się wobec osoby trzeciej działającej w dobrej wierze zarzutem nieprawdziwości danych wpisanych do rejestru, chyba że niezwłocznie wystąpił z wnioskiem o sprostowanie, uzupełnienie lub wykreślenie wpisu.

Artykuły 15 i 16 ustawy o KRS zasadniczo wyłączają możliwość powoływania się na nieznaną treść wpisów rejestrowych i regulują dwie różne sytuacje: gdy wpis podlega obowiązkowi ogłoszenia w „Monitorze Sądowym i Gospodarczym” (art. 15) oraz gdy mu nie podlega (art. 16). Zgodnie z drugim z wymienionych przepisów nikt nie może powoływać się na nieznaną treść wpisu niepodlegającego ogłoszeniu w „Monitorze”, chyba że mimo zachowania należytej staranności nie mógł wiedzieć o wpisie. W odniesieniu do wpisów podlegających ogłoszeniu w „Monitorze Sądowym i Gospodarczym” przesłanką założenia ich powszechnej znajomości jest ogłoszenie wpisu, przy czym ustawodawca przewidział, że podmiot rejestrowy nie może powoływać się na wpis wobec osoby trzeciej, jeżeli ta udowodni, że nie mogła wiedzieć o treści wpisu, w odniesieniu do czynności dokonanych przed upływem szesnastego dnia od dnia ogłoszenia

¹² Por. wyrok SN z dnia 12 lutego 2014 roku, IV CSK 361/13, LEX nr 1436180.

¹³ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 grudnia 2009 roku, VIII SA/Wa 655/09, LEX nr 583667.

¹⁴ M. Dębska, *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 163–164.

¹⁵ A. Michnik, *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 112.

wpisu. W praktyce udowodnienie tych okoliczności jest niezwykle trudne¹⁶. Poza tym jednym przypadkiem domniemanie powszechnej znajomości wpisów jest niewzruszalne¹⁷.

W praktyce obrotu prawidłowość reprezentacji spółki jest weryfikowana przede wszystkim za pomocą odpisów i informacji z KRS (choćby ze względu na możliwość uzyskania ich przez Internet). Również art. 15 ust. 2 ustawy o KRS przewiduje, co do zasady, że w razie rozbieżności między treścią wpisu do rejestru a ogłoszeniem w „Monitorze Sądowym i Gospodarczym” obowiązuje wpis w KRS, choć zezwala podmiotowi trzeciemu nieznanemu wpisowi do rejestru powoływać się na treść ogłoszenia. Ogłoszenia w „Monitorze” mają jednak charakter drugorzędny, a ustalenie sposobu reprezentacji osób prawnych i osób do tego powołanych następuje na podstawie dokumentów uzyskanych z KRS. Dysfunkcjonalność „Monitora Sądowego i Gospodarczego” jest tak duża, że w praktyce proponuje się rezygnację z jego prowadzenia lub przynajmniej ograniczenie katalogu informacji w nim zamieszczanych¹⁸.

Z tego powodu najistotniejsze problemy praktyczne pojawiają się w związku z rozbieżnościami między wpisem do KRS a rzeczywistym stanem prawnym, i to im poświęcona jest dalsza analiza.

3. Problemy występujące na tle rozbieżności między wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego a rzeczywistym stanem prawnym

3.1. Możliwość rozbieżności

Jak wskazano, wpis członków organu reprezentacji (zarządu) spółki z o.o. do KRS ma charakter deklaratoryjny, to znaczy ujawnienie jego treści nie jest przesłanką zmiany w składzie zarządu. Nawet przy zachowaniu przez spółkę najwyższej staranności zawsze będzie dochodziło do sytuacji, w których w pewnych przedziałach czasowych (choćby w trakcie postępowania rejestrowego) skład organu reprezentacji figurujący w KRS nie będzie odpowiadał rzeczywistemu składowi zarządu. W tym wypadku możliwe są dwie konfiguracje. W pierwszej z nich osoba nieuprawniona już do reprezentowania spółki (były członek zarządu) będzie nadal figurowała w rejestrze, a w drugiej nowym członkiem zarządu nie zostanie jeszcze ujawniony w rejestrze. Oczywiście możliwa jest konfiguracja łączna, gdy w miejsce starego członka zarządu będzie powołany nowy, a zmiana nie zostanie jeszcze ujawniona.

¹⁶ *Ibidem*, s. 115.

¹⁷ J. Grykiel, *Ochronna funkcja rejestru przedsiębiorców na przykładzie wpisów dotyczących spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2012, nr 12, s. 47.

¹⁸ Por. A. Tropaczyński, *Po co komu Monitor Sądowy i Gospodarczy?*, <http://www.korporacyjnie.pl/po-co-komu-monitor-sadowy-i-gospodarczy/> (dostęp: 3.03.2018).

Każda z wspomnianych sytuacji budzi pewne problemy praktyczne i istotnie utrudnia obrót gospodarczy, stanowiąc zagrożenie dla jego uczestników. Warto zatem przedstawić skutki prawne zaistnienia przedmiotowych niezgodności między treścią wpisu a rzeczywistym stanem prawnym.

3.2. Dokonanie czynności przez osobę odwołaną z funkcji członka zarządu

Sytuacja, w której osoba odwołana¹⁹ z funkcji członka zarządu spółki dokonana w jej imieniu czynności, była przedmiotem licznych wypowiedzi doktryny i orzecznictwa, i obecnie nie budzi większych wątpliwości. W takim przypadku jednoznacznie przyjmuje się, że osoba działająca w zaufaniu do treści wpisu musi znaleźć ochronę, a wywodzi się to z postanowień art. 14–17 ustawy o KRS. Nie można zatem mieć zastrzeżeń do tezy wyrażonej w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2008 roku, w której wskazano, że „osoba trzecia nie może skutecznie podnieść zarzutu nieważności umowy zawartej przez spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, reprezentowaną przez odwołanego członka zarządu, który w chwili zawierania umowy był nadal wpisany do rejestru przedsiębiorców”²⁰. Pogląd ten jest utrzymywany w nowszym orzecznictwie SN²¹.

Ustawodawca wyłączył spod ochrony tylko podmioty działające w złej wierze. Ustawa o KRS nie definiuje pojęcia złej wiary; podobnej, ogólnej definicji znajdującej zastosowanie w całym obszarze prawa cywilnego nie zawiera także kodeks cywilny ani inny obowiązujący akt prawny²². Odwołując się jednak do niebudzącego większych wątpliwości dorobku judykatury, można stwierdzić, że dobrą wiarę wyłączy wiedza o niezgodności treści wpisu z rzeczywistym stanem prawnym lub niezachowanie należytej staranności w kwestii ustalenia tego²³. Zachowanie należytej staranności będzie jednak wymagało — poza zupełnie wyjątkowymi sytuacjami — zapoznania się z treścią wpisu ujawnioną w Rejestrze Przedsiębiorców. Nawet od najbardziej profesjonalnych uczestników obrotu — takich jak na przykład banki — nie wymaga się weryfikowania, czy wpisy rejestrowe są zgodne z rzeczywistym stanem prawnym, jeżeli nie zostaną ujawnione dodatkowe okoliczności mogące podważyć zaufanie do ich treści²⁴.

¹⁹ Pojęcie „osoby odwołanej” jest oczywiście skrótem i ma na celu uczynienie wyводу przejrzystym. Na równi z sytuacją odwołania należy traktować inne przypadki wygaśnięcia kadencji członka organu reprezentacji.

²⁰ Uchwała SN z dnia 5 grudnia 2008 roku, III CZP 124/08, OSNC 2009, nr 11, poz. 146.

²¹ Wyrok SN z dnia 12 lutego 2014 roku, IV CSK 361/13, LEX nr 1436180.

²² P. Sobolewski, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1. *Część ogólna*, red. K. Osajda, Warszawa 2017, s. 99.

²³ Por. wyrok SN z dnia 23 lipca 2015 roku, sygn. I CSK 360/14, LEX nr 1770906; wyrok SA w Warszawie z dnia 29 kwietnia 2015 roku, sygn. I ACa 1486/14, LEX nr 1766097.

²⁴ A. Goldiszewicz, *Odpowiedzialność ujawniona w rejestrze byłego członka zarządu składającego w imieniu spółki z o.o. oświadczenia woli wobec osób trzecich działających w dobrej wierze*, „Głosa” 2018, nr 2, s. 36.

Podobnie, skuteczne są jednostronne czynności prawne dokonane w imieniu spółki przez odwołanego członka zarządu, jeżeli adresat tej czynności działał w dobrej wierze²⁵. Ochrona wynikająca z działania w dobrej wierze będzie przysługiwała nie tylko bezpośredniemu kontrahentowi spółki; formalnie co prawda art. 14 nie ma zastosowania w relacjach między osobami trzecimi (bez udziału podmiotu rejestrowego)²⁶, lecz w takiej sytuacji zainteresowany będzie mógł szukać ochrony w oparciu o domniemanie prawdziwości danych wpisanych do rejestru, wyrażone w art. 17 ustawy o KRS²⁷, oczywiście pod warunkiem działania w dobrej wierze.

3.3. Dokonanie czynności przez nowo powołanego, nieujawnionego w Rejestrze Przedsiębiorców członka zarządu

3.3.1. Ważność i skuteczność czynności prawnej dokonanej przez członka zarządu jeszcze nieujawnionego w KRS

Kandydat na członka zarządu spółki z o.o. obejmuje funkcję w momencie powołania i jest uprawniony od reprezentowania spółki nawet mimo braku stosownego wpisu do KRS²⁸. W związku z tym dokonane przez niego czynności prawne w imieniu spółki są ważne i nie mogą być podważane ani przez samą spółkę, ani przez osobę trzecią²⁹.

Realnym problemem jest kwestia wykazania legitymacji niewpisanego do KRS członka zarządu w relacjach z podmiotami trzecimi. Praktycznie rzecz ujmując, mogłoby to nastąpić poprzez przedstawienie uchwały wspólników lub innego podmiotu uprawnionego do powoływania i odwoływania zarządu. Mogą to być różne podmioty (art. 201 § 4 k.s.h.), a ich ustalenie wymaga analizy treści umowy spółki. Mimo że pod względem prawnym ważność czynności prawnej dokonanej przez nowo powołanego członka zarządu, nieujawnionego jeszcze w Rejestrze Przedsiębiorców, nie budzi wątpliwości, z praktycznego punktu widzenia konieczna jest analiza, czy podmioty trzecie, zewnętrzne wobec spółki, są zobowiązane do respektowania nowego składu zarządu i przyjęcie go do wiadomości, a w konsekwencji — czy odmowa uznania takiej osoby za reprezentanta spółki może uzasadniać niedokonanie czynności prawnej ze spółką.

Analizowany problem nie ma jedynie teoretycznego charakteru i nie ogranicza się wyłącznie do problemu czysto ekonomicznych (gospodarczych) aspektów dokonania danej czynności prawnej. Konieczność dokonania czynności w określonym terminie może być skutkiem innej zachodzącej między stronami relacji, przykładowo zobowiązania wynikającego z zawartej uprzednio umowy przed-

²⁵ Wyrok SA w Gdańsku z dnia 13 grudnia 2012 roku, sygn. V ACa 923/12.

²⁶ A. Michnik, *op. cit.*, s. 112.

²⁷ *Ibidem*, s. 119.

²⁸ Wyrok SA w Warszawie z dnia 9 stycznia 2013 roku, sygn. I ACa 974/12, LEX nr 1289620.

²⁹ Por. wyrok NSA z dnia 10 września 2009 roku, sygn. II FSK 385/08, LEX nr 653467.

wstępnej. W takim bowiem wypadku niedokonanie czynności prawnej ma istotne, prawne konsekwencje (w postaci chociażby odpowiedzialności odszkodowawczej lub kary umownej), a kluczową kwestią staje się uznanie, która ze stron ponosi odpowiedzialność za niedokonanie czynności prawnej (zazwyczaj niezawarcia umowy). Należy to ocenić w kontekście obowiązującego w stosunkach cywilno-prawnych wzorca należytej staranności i na tej podstawie zrekonstruować, którą stronę obciąża obowiązek prawidłowości wykazania reprezentacji oraz jakie są skutki niesprostania mu.

3.3.2. Wykazanie prawidłowości reprezentacji w kontekście wzorca należytej staranności

Przedmiotowy problem ma największą doniosłość w sytuacji, gdy ze względu na wiążący strony stosunek prawny — oparty na podstawie kontraktowej lub ustawowej — konieczne jest dokonanie czynności prawnej w ściśle określonym terminie. Typowym przykładem takiej sytuacji będzie konieczność zawarcia umowy przyrzeczonej. Niedokonanie takiej czynności grozi bowiem konsekwencjami prawnymi.

Rozwiązania powyższego problemu należy szukać w przepisie art. 355 § 1 k.c. Zgodnie z nim „dłużnik obowiązany jest do staranności ogólnie wymaganej w stosunkach danego rodzaju (należyta staranność)”. Podwyższony standard dotyczy podmiotów trudzących się działalnością zawodową, w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej (art. 355 § 2 k.c.), co oznacza, że „staranność wymagana w stosunkach danego rodzaju będzie musiała być uwzględniana w odniesieniu do wiedzy, doświadczenia i umiejętności praktycznych, jakie wymagane są od przedsiębiorcy podejmującego się określonej działalności”³⁰. Istotne znaczenie dla oceny prawidłowości realizacji ciężącego na stronie obowiązku ma rekonstrukcja treści zobowiązania w odniesieniu do kryteriów wyrażonych w art. 354 k.c. oraz ogólnej reguły wykładni oświadczeń woli wyrażonej w art. 65 k.c. Przepis ten nakazuje rozumieć oświadczenia woli nie tylko dosłownie, lecz przypisywać im znaczenie, jakiego ze względu na okoliczności złożenia wymagają zasady współżycia społecznego i ustalone zwyczaje. Należy rozsądnie uznać, że obowiązek dokonania w określonym terminie czynności prawnej zawiera w sobie obowiązek zapewnienia przez stronę swojej prawidłowej reprezentacji, bez narażania drugiej strony na dodatkowe ryzyko prawne czy trudności (takie jak na przykład konieczność analizowania akt rejestrowych kontrahenta). Wykonania zobowiązania nie można bowiem rozumieć wąsko, tylko jako spełnienia świadczenia. Pojęcie to obejmuje bowiem wykonanie wszystkich obowiązków funkcjonalnie związanych z długiem³¹. To podmiot rejestrowy (spółkę) muszą obciążać konsekwencje roz-

³⁰ Wyrok SA w Łodzi z dnia 6 października 2016 roku, sygn. I ACa 246/16, LEX nr 2162996.

³¹ W. Borysiak, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 3a. *Zobowiązania. Część ogólna*, red. K. Osajda, Warszawa 2017, s. 64. Ponadto, mimo że przepisy art. 354 k.c. literalnie odnoszą się

bieżności między treścią wpisu rejestrowego a rzeczywistym stanem prawnym; spółka nie może bowiem swoim działaniem doprowadzić do pozbawienia kontrahenta ochrony, jaką przyznają mu przepisy ustawy o KRS.

3.3.3. Dopuszczalność wykazania prawidłowości reprezentacji spółki bez odpisu z Rejestru Przedsiębiorców

Jedną z koncepcji rozwiązania przedmiotowego problemu nakazuje którejś ze stron czynności prawnej przystąpienie do niej pod warunkiem wykazania przez drugą stronę prawidłowej reprezentacji w dowolnej formie, niekoniecznie poprzez aktualny odpis z Rejestru Przedsiębiorców. Oznacza to, że można zadośćuczynić wspomnianemu wymogowi, przedstawiając uchwałę o powołaniu w skład zarządu wraz z odpisem umowy spółki. W analogiczny sposób Naczelny Sąd Administracyjny zaakceptował wykazywanie prawidłowości reprezentacji osoby prawnej (stowarzyszenia) w postępowaniu przed tym sądem, uznając, że wylegitymowanie się uchwałą o zmianie statutu lub ujednoliconym tekstem nowego statutu to „stanowcze ustalenie sposobu prawidłowej reprezentacji”³². Analogicznie, w duchu tego orzeczenia, zasadne byłoby przyjęcie, że przedstawienie odpisu uchwały o powołaniu określonej osoby w skład organu reprezentacji wraz z przedstawieniem aktualnego odpisu umowy spółki wystarcza do stanowczego wykazania prawidłowości reprezentacji, a w konsekwencji — stanowi zadośćuczynienie przez spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością powinności wykazania prawidłowości reprezentacji³³.

Orzecznictwo analizowało problem wykazania prawidłowości reprezentacji spółki także na płaszczyźnie prawa procesowego. Sąd Najwyższy konsekwentnie przyjmuje nieważność postępowania z przyczyny wskazanej w art. 379 pkt 2 k.p.c. w sytuacji, gdy osoba prawna była reprezentowana przez podmiot ujawniony w KRS jako członek organu reprezentacji, jednak w rzeczywistości — na skutek rozbieżności pomiędzy treścią wpisu a rzeczywistym stanem prawnym — była ona do tego nieuprawniona³⁴, choćby stan ten wynikał z niedopełnienia obowiązków przez zainteresowany podmiot rejestrowy. Z uwagi na występujące

tylko do fazy wykonania zobowiązania, w praktyce są też wykorzystywane do rekonstrukcji mierzalności staranności oczekiwanej od strony w fazie poprzedzającej zawarcie umowy. Por. A. Goldiszewicz, *op. cit.*, s. 36.

³² Wyrok NSA z dnia 18 września 2008 roku, sygn. I OSK 333/08, LEX nr 516805.

³³ Przedstawienie odpisu uchwały o powołaniu określonej osoby ma służyć wykazaniu jej legitymacji do reprezentowania spółki. Sposób reprezentacji można zawsze ustalić na podstawie informacji z Rejestru Przedsiębiorców, gdyż jego zmiana wymaga zmiany umowy spółki (art. 205 § 1 k.s.h.). Jest ona skuteczna dopiero od momentu wpisu do rejestru, ponieważ wpis ten jest konstytutywny (art. 255 § 1 k.s.h.). Por. wyrok SA w Szczecinie z dnia 13 czerwca 2017 roku, sygn. I ACa 80/17, LEX nr 2379150.

³⁴ Postanowienie SN z dnia 14 lipca 2016 roku, sygn. II PZ 15/16, LEX nr 2109475; wyrok SN z dnia 12 lutego 2010 roku, sygn. I CSK 272/09, LEX nr 583724.

ryzyko dla podmiotu trzeciego uważam, że przedstawienie samych dokumentów wskazujących umocowanie do reprezentacji, bez poparcia ich stosownym odpisem z Rejestru Przedsiębiorców, nie powinno prowadzić do przeniesienia na ten podmiot ryzyka braku prawidłowej reprezentacji spółki. Trzeba bowiem pamiętać, że przepisy ustawy o KRS, ustanawiające słuszną ochronę osób trzecich działających w dobrej wierze, mają zastosowanie tylko pod warunkiem, że nieprawidłowa reprezentacja była poparta odpisem z rejestru. Gdyby uznać inne sposoby wykazania prawidłowości reprezentacji spółki niż przedstawienie odpisu z Rejestru Przedsiębiorców za równoważne, ochrona przewidziana w przepisach ustawy o KRS stawałaby się iluzoryczna, a ponadto przerzucałaby na kontrahenta spółki ciężar badania prawidłowości reprezentacji spółki oraz skutki ewentualnych błędnych ustaleń w tym zakresie³⁵.

4. Obowiązek wykazania prawidłowości reprezentacji spółki w perspektywie kryterium należytej staranności i ochrony osób trzecich

Dokonanie czynności prawnej z osobą trzecią reprezentowaną przez osoby nieujawnione w KRS wiązałoby się dla tego podmiotu z wysokim ryzykiem. Nie dysponując stosownym odpisem z Rejestru Przedsiębiorców, zainteresowany nie mógłby powoływać się na ochronę wynikającą z art. 14–17 ustawy o KRS. Jednoznaczne wykazanie prawidłowości reprezentacji jest okolicznością stojącą po stronie podmiotu rejestrowego, związaną z jego funkcjonowaniem, i w znacznej mierze od niego zależną, co uzasadnia przyjęcie, że to właśnie ten podmiot powinien ponosić skutki ewentualnej rozbieżności między treścią wpisu a stanem rzeczywistym.

Korzystanie z ochrony wynikającej z rozwiązań art. 14–17 ustawy o KRS jest prawem uczestników obrotu i trudno na nich nakładać ciężar ryzyka braku aktualności tych wpisów. W związku z przedstawioną argumentacją uważam, że każda osoba trzecia stająca do czynności ze spółką ma prawo oczekiwać, że spółka będzie reprezentowana przez osoby ujawnione w KRS. Dokonanie czynności z udziałem osoby nieujawnionej w rejestrze uniemożliwia ewentualne powoływanie się na słuszną ochronę, jaką uczestnikowi obrotu prawnego przyznają odnośne przepisy. W związku z tym nie można stawiać mu zarzutu niezachowania należytej staranności w postępowaniu, w tym w realizacji obowiązków umownych, w przypadku odmowy dokonania czynności ze spółką reprezentowaną przez osoby nieujawnione w Rejestrze Przedsiębiorców, choćby *de lege* były one uprawnione. Ewentualne konsekwencje, wynikające z braku ujawnienia zmian personalnych w składzie zarządu w rejestrze muszą więc obciążać wyłącznie zainteresowaną spółkę, chociażby prowadziło to do faktycznego wyłączenia możliwości dokonywania przez

³⁵ Por. A. Goldiszewicz, *op. cit.*, s. 35–37.

nią czynności prawnych w czasie oczekiwania na dokonanie przez sąd rejestrowy wpisu w KRS.

W praktyce obrotu dokonywanie zmian w składzie zarządu spółki jest czynnością typową. Należy więc zadać pytanie, w jaki sposób powinna zachowywać się starannie działająca spółka, aby zachować ciągłość reprezentacji i móc wymagać od innych, aby uznawali ją za prawidłową. Oczywistym rozwiązaniem jest ustalenie takiego składu ilościowego zarządu oraz takich zasad reprezentacji, aby nawet w czasie dokonywania zmiany w składzie zarządu spółka mogła być reprezentowana przez pozostałych członków ujawnionych w rejestrze. Nie pozwala to jednak na rozwiązanie sytuacji, gdy zmianie ulega cały zarząd ani sytuacji, gdy spółka chce zmienić większą liczbę członków zarządu. W takim wypadku rozsądnym rozwiązaniem pozostaje powołanie pełnomocnika (prokurenta), który stanie do czynności za spółkę w miejsce zarządu. W praktyce — ze względu na konieczność udokumentowania pełnomocnictwa przez stosowny akt — powołanie pełnomocnika będzie musiało nastąpić w czasie, gdy jeszcze nie będzie wątpliwości co do prawidłowości reprezentacji, albowiem zasadniczo dokument pełnomocnictwa winien być podpisany tak, jak dokument stwierdzający treść innej czynności prawnej (a więc przez osoby uprawnione do reprezentowania spółki). W przeciwnym wypadku kontrahent spółki także byłby pozbawiony ochrony przyznanej mu na mocy ustawy o KRS.

Oczywiście, również udzielenie pełnomocnictwa nie daje drugiej stronie czynności prawnej pełnego bezpieczeństwa prawnego (które w praktyce nigdy nie jest osiągalne). Czynność pełnomocnictwa jest jednak dużo prostsza i powszechniejsza w obrocie, nawet nieprofesjonalnym. Ponadto w razie późniejszego odwołania pełnomocnictwa kontrahent spółki działający w dobrej wierze (którą się domniemuje) znajdzie ochronę w art. 105 k.c. Brakuje analogicznej regulacji w odniesieniu do członków organów reprezentacji; tutaj ochronę podmiotów działających w dobrej wierze zapewniają regulacje art. 14–17 ustawy o KRS, a wymogiem skutecznego powołania się na wynikającą z nich ochronę jest ujawnienie osób nieuprawnionych w rejestrze. Trudno więc stawiać kontrahentowi zarzut niewykonania lub nieprawidłowego wykonania zobowiązania, jeżeli odmówi on podejmowania czynności prawnych ze spółką, której reprezentacja nie może być wykazana w sposób zapewniający najwyższy przewidziany prawem stopień bezpieczeństwa³⁶.

Biorąc pod uwagę przedstawione argumenty, stoję na stanowisku, że w razie wystąpienia sporu na płaszczyźnie wykonania kontraktu, przykładowo przejawiającego się odmową dokonania czynności ze spółką, której reprezentanci nie są w stanie udokumentować swojego umocowania za pomocą wpisu z KRS, odpowiedzialność za nieprzystąpienie do czynności definitywnie nie może być przypisywana podmiotom trzecim. Co do zasady powinna być przypisywana spółce, natomiast wyjątkowo może być przypisywana innym podmiotom (na przykład

³⁶ Por. A. Michnik, *op. cit.*, s. 113.

Skarbowi Państwa w razie oczywistej przewlekłości postępowania rejestrowego). Tak czy inaczej należy zgodzić się z poglądem, że skutki rozbieżności między wpisem do KRS a rzeczywistym stanem prawnym obciążają podmiot rejestrowy, i to niezależnie od tego, czy rozbieżność między treścią wpisu ujawnioną w KRS a rzeczywistym stanem prawnym nastąpiła w wyniku okoliczności od niego zależnych, czy też nie³⁷.

4. Podsumowanie

Powszechny w obecnej rzeczywistości prawnej udział w obrocie osób prawnych, w tym spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, stawia przed teorią i praktyką nowe wyzwania. Na część z nich ustawodawca odpowiedział, zamieszczając w przepisach prawa odpowiednie regulacje, wprost odnoszące się do problemów praktycznych; czasem jednak potrzebna jest głębsza analiza dokonywana z uwzględnieniem poglądów judykatury i doktryny.

W rzeczywistości wykazanie prawidłowości reprezentacji spółki z o.o. następuje zazwyczaj poprzez przedstawienie aktualnych odpisów z Rejestru Przedsiębiorców. Zgodnie z art. 14–17 ustawy o KRS przepisy prawa tworzą swoiste „domniemanie wiary publicznej rejestru”³⁸, które nie jest jednak tak szerokie, jak pełniąca podobną funkcję prawną rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych, ustanowiona w art. 5 ustawy o księgach wieczystych i hipotece³⁹. Interpretacja tych przepisów powinna jednak następować zgodnie z ich celem, którym jest ochrona osoby trzeciej działającej w dobrej wierze przed pogorszeniem jej sytuacji wynikającym z odnośnej rozbieżności⁴⁰. Uważam, że w tym duchu powinny być rozstrzygane sytuacje sporne pojawiające się na gruncie przedmiotowych przepisów.

W mojej ocenie te same racje aksjologiczne — poparte analizą przepisów prawa — przemawiają za uznaniem, że osoba trzecia ma prawo odmówić dokonania czynności prawnej, w której kontrahentem jest spółka, jeżeli osoby stające do jej reprezentacji nie są ujawnione w Rejestrze Przedsiębiorców. Analogiczne metody wykazania prawidłowości reprezentacji (takie jak na przykład przedstawienie odpisu uchwały o powołaniu w skład zarządu) nie dają bowiem osobie trzeciej takiego bezpieczeństwa, jakie gwarantowałoby wykazanie prawidłowości wpisu przy pomocy odpisu z rejestru. Dlatego skutkami, w tym cywilnoprawnymi (na przykład koniecznością zapłaty kary umownej czy utratą zadatku), należy w takiej sytuacji obciążać spółkę, która nie jest w stanie wykazać prawidłowości swojej reprezentacji aktualnym odpisem z Krajowego Rejestru Sądowego.

³⁷ *Ibidem*, s. 112.

³⁸ Wyrok SA w Poznaniu z dnia 5 lipca 2006 roku, sygn. I ACa 167/06, LEX nr 278441.

³⁹ Tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 106; zob. szerzej J. Grykiel, *op. cit.*, s. 51–52.

⁴⁰ M. Smyk, *Skutki działania pozornego piastuna organu reprezentacji osoby prawnej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2012, nr 2, s. 26.

Deklaratywny charakter wpisów rejestrowych powoduje, że możliwe jest dokonanie niewadliwej prawnie czynności przez członka zarządu spółki z o.o., który nie został jeszcze ujawniony. Nie uzasadnia to jednak żądania podejmowania przez osoby trzecie ryzyka dokonywania czynności ze spółką, której reprezentacja nie może być wykazana przy pomocy aktualnego odpisu z Rejestru Przedsiębiorców. Ustawodawca po to bowiem stworzył ten rejestr, aby zredukować do minimum ryzyko związane z możliwością wystąpienia w imieniu osoby prawnej nieuprawnionego reprezentanta, a tym samym chronić osoby trzecie. W związku z tym to na spółce, od której można wymagać w tej mierze profesjonalizmu charakterystycznego dla zawodowca, ciąży powinność takiego zorganizowania swojej działalności, aby jej reprezentacja w obrocie mogła być niewątpliwie wykazana i aby zapewnić podmiotom trzecim możliwość korzystania z określonych w przepisach prawa instrumentów chroniących ich dobrą wiarę, takich jak odnośne przepisy ustawy o KRS; względnie — w razie udzielenia pełnomocnictwa — art. 105 k.c. Staranna spółka, spodziewając się, że może utracić zdolność niewątpliwego wykazania prawidłowości swojej reprezentacji, powinna zawczasu podjąć właściwe środki zaradcze, takie jak chociażby ustanowienie pełnomocnika lub prokurenta. W przeciwnym wypadku może zostać faktycznie pozbawiona możliwości udziału w obrocie gospodarczym, jeżeli jej kontrahenci odmówią dokonywania czynności prawnych z i wobec spółki, której prawidłowość reprezentacji jest wątpliwa.

Bibliografia

- Borysiak W., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 3a. *Zobowiązania. Część ogólna*, red. K. Osajda, Warszawa 2017.
- Dębska M., *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, Warszawa 2009.
- Ernst U., Rachwał A., Zoll F., *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 2013.
- Goldiszewicz A., *Odpowiedzialność ujawnionego w rejestrze byłego członka zarządu składającego w imieniu spółki z o.o. oświadczenia woli wobec osób trzecich działających w dobrej wierze*, „Glosa” 2018, nr 2.
- Grykiel J., *Ochronna funkcja rejestru przedsiębiorców na przykładzie wpisów dotyczących spółek kapitałowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2012, nr 12.
- Kidyba A., *Kodeks spółek handlowych*, t. 1. *Komentarz do art. 1–300*, Warszawa 2017, s. 906.
- Michnik A., *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Smyk M., *Skutki działania pozornego piastuna organu reprezentacji osoby prawnej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2012, nr 2.
- Sobolewski P., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1. *Część ogólna*, red. K. Osajda, Warszawa 2017.
- Tropaczyński A., *Po co komu Monitor Sądowy i Gospodarczy?*, <http://www.korporacyjnied.pl/po-co-komu-monitor-sadowy-i-gospodarczy/>.
- Weiss I., Szumański A., [w:] W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, *Prawo spółek*, Warszawa 2016.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny, tekst jedn. Dz. U. z 2017 r. poz. 459 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 6 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece, tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 1007 z późn. zm.

Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 700 z późn. zm.
 Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 1577 z późn. zm.

Orzecznictwo

Postanowienie SN z dnia 24 lipca 2013 roku, sygn. III CNP 1/13, LEX nr 1396285.
 Postanowienie SN z dnia 14 lipca 2016 roku, sygn. II PZ 15/16, LEX nr 2109475.
 Uchwała SN z dnia 5 grudnia 2008 roku, III CZP 124/08, OSNC 2009, nr 11, poz. 146.
 Wyrok SA w Poznaniu z dnia 5 lipca 2006 roku, sygn. I ACa 167/06, LEX nr 278441.
 Wyrok NSA z dnia 18 września 2008 roku, sygn. I OSK 333/08, LEX nr 516805.
 Wyrok NSA z dnia 10 września 2009 roku, sygn. II FSK 385/08, LEX nr 653467.
 Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 grudnia 2009 roku, VIII SA/Wa 655/09, LEX nr 583667.
 Wyrok SN z dnia 12 lutego 2010 roku, sygn. I CSK 272/09, LEX nr 583724.
 Wyrok SN z dnia 13 kwietnia 2012 roku, sygn. I CSK 451/11, LEX nr 168535.
 Wyrok SA w Gdańsku z dnia 13 grudnia 2012 roku, sygn. V ACa 923/12.
 Wyrok SA w Warszawie z dnia 9 stycznia 2013 roku, sygn. I ACa 974/12, LEX nr 1289620.
 Wyrok SN z dnia 12 lutego 2014 roku, sygn. IV CSK 361/13, LEX nr 1436180.
 Wyrok SN z dnia 23 lipca 2015 roku, sygn. I CSK 360/14, LEX nr 1770906.
 Wyrok SA w Warszawie z dnia 29 kwietnia 2015 roku, sygn. I ACa 1486/14, LEX nr 1766097.
 Wyrok NSA z dnia 6 maja 2016 roku, sygn. II FSK 1385/14, LEX nr 2082846.
 Wyrok SA w Łodzi z dnia 6 października 2016 roku, sygn. I ACa 246/16, LEX nr 2162996.
 Wyrok SN z dnia 15 grudnia 2016 roku, sygn. II CSK 163/16, LEX nr 2203506.
 Wyrok SA w Gdańsku z dnia 22 marca 2017 roku, sygn. V ACa 395/16, LEX nr 2337557.

Disclosure of the current method of representation of a limited liability company and liability for breach of the undertaking

Summary

The participation of artificial entities, including limited liability companies, in economy poses new challenges to theory and practice. On some of them, the legislator responded by posting in the legal regulations appropriate regulations directly relating to the problems of practice. Sometimes, however, a deeper analysis is needed, taking into account the views of judicature and doctrine.

In fact, demonstrating the correctness of the company's representation of limited liability company is usually presented by providing current copies from the Register of Entrepreneurs. According to Article 14–17 of the National Court Register Act, the provisions of law create a specific *presumption of public faith of the Register*, which is not as broad as protection guaranteed by pledge of public faith of the land and mortgage registers established in Article 5 of Land and Mortgage Register and Mortgage Act. The interpretation of these provisions should, however, follow their purpose, which is to protect a third party acting in good faith from deteriorating its situation resulting from the relevant discrepancy. I believe that in this spirit, disputable situations arising from the provisions in question should be resolved.

In my opinion, the same axiological reasons — supported by the analysis of legal provisions — support the recognition that a third party has the right to refuse to perform a legal transaction in which the company is a contractor, if the people who represent it are not disclosed in the Court Register. Analogous methods of demonstrating the correctness of representation (such as the presentation of a copy of the resolution on appointment to the board) do not give the third party such

security as would guarantee the demonstration of the correctness of the entry by means of a copy from the Register. Therefore, the consequences, including civil law consequences (e.g. the need to pay a contractual penalty or the loss of a down payment) should be charged in this situation to a company that is unable to prove the correctness of its representation with a current excerpt from the National Court Register.

The declarative character of registry entries means that it is possible to perform rightfulness activities by a member of the company's board of directors of the company, which has not yet been disclosed. However, this does not justify the third party's risk of undertaking activities with a company whose representation cannot be demonstrated by means of a current copy from the Register of Entrepreneurs. Therefore, the legislator created this Registry to reduce to a minimum the risk related to the possibility of an unauthorized representative appearing on behalf of a legal person, and thus to protect third parties. Therefore, the company, from which professionalism characteristic of a professional can be demanded in this respect, is obliged to organize its activities in such a way that its representation on the market can undoubtedly be demonstrated and to enable third parties to use the instruments defined in law to protect their good faith, such as the relevant provisions of the Act on the National Court Register; or — if the power of attorney is granted — by Article 105 of Civil Code.